Dokumenttyp	Fastställt	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	430148 / Version 3

Handläggare	Giltigt från och med	Reviderat	Processägare
Lovisa Kurkkio (lko003)	2026-10-07	2026-10-07	

Beslutat av	Granskare
Regionala utvecklingsnämnden 2026-10-07 § 185	Monica Bogataj (mnm028)

Gäller för	Ytterligare information
Regiongemensamt	

Hantering av offentlig konst i Region Västernorrland

Bakgrund

Utgångspunkter för riktlinjer för offentlig konst finns i Kulturpolitisk policy. Riktlinjerna samspelar även med Kulturplan för Västernorrland. Den gäller för upphandling, inköp och förvaltning av offentlig konst vid Region Västernorrland.

Regionen äger av tradition offentlig konst och konstsamlingar som representerar stora kulturella och ekonomiska värden. Det innebär ett ansvar och därmed finns behov av riktlinjer för hantering av konsten.

Konstansvarig vid förvaltningen regional utveckling kommer nedan benämnas som *konstansvarig*.

Definitioner och utgångspunkter

Definitioner

Konstnärlig gestaltning i Region Västernorrlands lokaler ger estetiska upplevelser som kan vara rogivande, stimulerande och ge möjlighet till reflektion. Konstverken kan fungera som varumärken för identitet och medverka till att skapa karaktär och sammanhang i en verksamhet eller miljö. Inköp av offentlig konst innebär uppdrag till konstnärer som gör det möjligt för dem att verka i länet.

Konstnärer som arbetar med samtidskonst tar ofta avstamp i samhällsfrågor samt undersöker och analyserar omgivningen. Inte sällan kan arbetsprocessen i sig eller i dokumenterad form vara själva konstverket eller ges större betydelse än det eventuella konstverk den utmynnat i. Den offentliga konsten kan vara social, kritisk, skapa nytta eller identitet och vara mer tillfällig än permanent. Många studier visar att konst och kultur har varit och är en viktig faktor för hälsofrämjande vård- och arbetsmiljöer.

Utgångspunkter

Utgångspunkter som gäller utifrån regionala styrdokument samt nationella riktlinjer, lagar och avtal:

- Offentlig konst ska placeras i regionens verksamheter och i offentliga rum.
- Patienter, besökare och personal ska ha möjlighet att möta konst i Region Västernorrlands lokaler.
- Förvaltningen Regional utveckling hanterar inköp och placering av konstverk.
- Region Västernorrland ska främja konstnärernas roll och arbetsvillkor.
- Region Västernorrland beaktar ekonomisk och konstnärlig upphovsrätt.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt från och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	2026-10-07	2026-10-07	430148 / Version 3

Ansvar och arbetssätt

Den offentliga konsten är en del av Regionplanen och en naturlig del i planering av Region Västernorrlands offentliga miljöer. Konst, belysning, färgsättning, inredning, skyltning och utformning av miljöer samverkar. Vid nybyggnation eller omgestaltning ska det tas hänsyn till alla dessa aspekter i samarbete mellan berörda förvaltningar. Konstansvariga och aktuella konstnärer ska i ett tidigt skede komma in i processen och få utrymme att skapa och förankra idéer som bildar en helhet med verksamhet och arkitektur.

I ny- eller ombyggnadsprojekt där regionen anlitar annan byggherre, ska tillses att den hyresgrundande projektutgiften för byggherren innehåller ett utrymme för investering i offentlig konst. Utrymmet ska motsvara 1 procent av den del av projektkostnaden som utgörs av byggkostnad, ska fastställas innan bindande avtal om genomförandet av projektet träffas och dokumenteras i avtalet. Urval och inköp av denna konst ska ske av regionens konstansvariga, i samråd med byggherren. Vid fast installerad och byggnadsintegrerad gestaltning äger byggherren den anskaffade konsten, och den ska därefter kunna nyttjas vederlagsfritt av regionen så länge aktuellt hyres- eller arrendeavtal är gällande. Vid avflyttning gäller att fast installerad och byggnadsintegrerad konst kvarblir i fastigheten. Lös konst äger regionen rätt att förvärva till ett restvärde som ska beräknas enligt tio års avskrivningstid. Har regionen nyttjat fastigheten i minst tio år, tillfaller således all anskaffad lös konst regionen utan särskild ersättning. Regionen ansvarar för att anskaffad konst förtecknas och inventeras under den tiden hyres- eller arrendeavtalet består. Konst redovisas som huvudregel inte med avskrivning, eftersom den inte anses ha en begränsad nyttjandeperiod. Angiven avskrivningstid i dessa riktlinjer avser därför enbart beräkning av restvärde i avtalssammanhang.

Den offentliga konsten är konstverk avsedda för allmänheten och placerad i vår gemensamma miljö. Den offentliga konsten ägs av Region Västernorrland, tillhör alla och bekostats av gemensamma skattemedel.

Offentlig fast konst utgörs av byggnadsanknuten fast konst vilket innebär att den är producerad på beställning, integrerad i arkitekturen. Det kan också vara fast konst placerad i en byggnad eller på en specifik plats.

Offentlig lös konst betyder att verken går att flytta och inte är bundna till en särskild plats eller lokal.

Konstanslag

Årsanslag

För komplettering av konst till befintliga miljöer och för omramning och underhåll av konstsamlingen avsätter Regional utveckling ett årsanslag. Arbetet återrapporteras i årsredovisningen under anslag och redovisning. För verksamhet som startas och bedrivs i privat regi inom hälso- och sjukvårdsområdet eller annat område som tidigare varit Region Västernorrlands verksamhet utgår inga anslag för konst.

Anslag ur investeringsbudget

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt från och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	2026-10-07	2026-10-07	430148 / Version 3

Den så kallade enprocentregeln vid Region Västernorrland innebär att 1 procent av kostnaden i investeringsbudget vid nybyggnation, om- och tillbyggnad samt större renoveringsinsatser, ska användas till konstnärliga gestaltningar. Anslaget räknas utifrån byggkostnad exklusive projekteringskostnader. Summan räknas inte upp i projekt som löper över flera år, vilket innebär att den reella procentsatsen kan bli något lägre än 1 procent. Vid investeringsprojekt där enprocentregeln ska tillämpas och det inte bedöms lämpligt att placera konst tillfaller enprocentsanslaget förvaltningen för konstinköp.
Anslaget används då till:

- Andra enprocentsprojekt där anslagen inte bedöms tillräckliga för verksamheternas och lokalernas behov
- Lokaler som renoveras utom investeringsbudget eller
- Lokaler inom samma närsjukvårdsområde.

Inköp av konst

Inköp och upphandling av konst hanteras av Regional utveckling enligt *Inköpsstrategi och riktlinjer för direktupphandling,*

Vid inköp av offentlig konst ska regional anknytning, jämställdhet, mångfald, ålder, etnicitet och olika uttrycksmedel beaktas så att en god balans uppnås. Inköpen ska representera ett brett urval av uttryck och tekniker. Konst som köps in ska representera samtidskonst på lokal, regional och nationell nivå. I första hand köps konst av yrkesverksamma samtida konstnärer.
Inköpen diarieförs och redovisas årligen till ansvariga politiker.
Planering av konstinköp görs i den årliga verksamhetsplaneringen.

Lös konst

Vid inköp av lös konst tas hänsyn till den miljö eller verksamhet där den ska placeras.
Konstinköp görs av kvalitativ konst via:
• Gallerier, konsthallar och andra utställningsarrangör/konstförmedlare i och utanför länet.
• Utifrån verksamhetens behov finns möjlighet att kontakta enskilda yrkesverksamma konstnärer eller grupper av konstnärer för konstinköp.
Inköp av lös konst ska göras av minst två sakkunniga tjänstepersoner från Region Västernorrland.

Fast konst och gestaltningsuppdrag

Konstnärer kan ges uppdrag att utföra konstnärliga gestaltningar i regionens lokaler. Det rör sig vanligen om platsspecifik fast konst, inom- eller utomhus. Uppdrag kan även utmynna i lös konst.
Gestaltningsuppdrag genomförs i samråd med Regionfastigheter, arkitekter, berörda byggnadsentreprenörer samt brukare/personal. Konstnärliga uppdrag kan också genomföras i samverkan med Statens konstråd, kommuner och andra regionala aktörer i länet.
Konstkonsulter kan upphandlas vid större gestaltningsprojekt för att bistå med specifik kunskap, samordna och ansvara för kontakt mellan konstnär, arkitekt, entreprenörer och personal-/patientgrupp.
Inköp och/eller hantering av fast konst och gestaltningsuppdrag ska göras av minst två sakkunniga tjänstepersoner från Region Västernorrland vid uppdrag under direktupphandlingsgränsen. När uppdragen överskrider direktupphandlingsgränsen se nedan. (Upphandling av konst)

Konstprojekt

En allt mer förekommande arbetsform i landets vårdmiljöer är konstprojekt i olika former. Dessa är ofta kännetecknande för samtidskonsten och kan leda till intressanta processer kring konst,

kommunikation och delaktighet samt har dessutom förutsättning att skapa mervärde, involvera och nå ut till fler.

Upphandling av konst

Upphandlingsförfarandet görs av konstansvariga i samarbete med Regionens upphandlingsavdelning. Förfarandet görs enligt Konstnärernas riksorganisation (KRO) Rekommendationer offentlig gestaltning.
Vid upphandling ställs krav på tydlighet och specifikation, både för uppdragsgivaren och för konstnären. Uppdragsgivaren ska specificera avsikten med den konstnärliga gestaltningen, dess placering, tekniska förutsättningar och andra utgångspunkter i ett konstprogram.

Vid upphandling av fasta gestaltningar bildas en konstinköpsgrupp av minst två sakkunniga tjänstepersoner från Region Västernorrland och en utomstående adjungerad konstrådgivare med fackkunskap.

Region Västernorrland väljer själv vilket förfarande som ska användas vid upphandlingen, men huvudregeln är att offentliga upphandlingar ska annonseras. Öppenhet, likabehandling, proportionalitet och ickediskriminering gäller alltid.

- *Urval i ett steg*

Vid urval i ett steg lämnar konstnärer intresseanmälan varefter ett urval sker av en eller flera konstnärer som tilldelas uppdraget.

- *Urval i två steg*

Vid urval i två steg lämnar konstnärerna in intresseanmälan varefter ett urval sker av en eller flera konstnärer som får i uppdrag att lämna in en skiss med beräknad budget. Därefter fattas beslut
om att tilldela en eller flera konstnärer gestaltningsuppdrag.

- *Direktupphandling*

Undantagsvis kan upphandling ske utan föregående annonsering och utan några krav på hur anbudet utformas. Sådan direktupphandling kan användas bl.a. i följande fall:

- Om upphandlingens värde inte överstiger direktupphandlingsgränsen.
- Då Region Västernorrland ska skapa eller förvärva ett unikt konstverk eller en unik konstnärlig prestation.
- Om det finns synnerliga skäl.

- *Projekttävling*

En projekttävling är en annonserad tävling vars syfte är att få fram en juryvald ritning, projektbeskrivning eller liknande.

- *Skissuppdrag*

Att ta fram en skiss är ett uppdrag med egna villkor och ersättning.

Ett gestaltningsuppdrag inleds oftast med att konstnären får ett skissuppdrag som ersätts särskilt. Om och när skiss och föreslagen budget godkänns, kan processen gå vidare till ett uppdrag för konstnären att genomföra skissen. När gestaltningsuppdraget sedan är genomfört och konstverket är besiktigat och klart övergår äganderätten till Region Västernorrland.
Konstnären behåller upphovsrätten.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt från och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	2026-10-07	2026-10-07	430148 / Version 3

Placering av lös konst

Region Västernorrland lånar ut konst till verksamheter inom Region Västernorrland.
Konst placeras ut av konstansvariga på ett sakkunnigt sätt utifrån miljö och verksamhet. Arbetet utförs kostnadsfritt.

Efter placering och inventering av konst upprättas en låneöverenskommelse mellan verksamhetschef och konstansvarig. Enligt låneöverenskommelsen ska verksamheten kontakta konstansvarig:

- om konstverk hänger i ett utsatt läge som innebär risk för att det skadas
- om konstverk blivit skadade eller försvinner
- om verksamheten ska flytta eller göra större förändringar som påverkar placeringen av konsten
- om verksamheten avslutas och konsten ska återlämnas
- om verksamheten får ändrade ägarförhållanden.
- Verksamheterna ska på uppmaning av konstansvarig inventera konsten utifrån sammanställd lista.

Låneöverenskommelsen diarieförs.

Deponera konst

Om Region Västernorrlands verksamhet övergår i privat eller föreningsdriven verksamhet men stannar i lokalerna kan konsten i vissa fall vara kvar genom att ett depositionsavtal upprättas. I avtalet regleras förvaltning och underhåll. Utöver hanteringsföreskrifterna ska avtalets parter, utlåningsperiod samt försäkringsvillkor framgå. Innan konst lånas ut görs en inventering av konstansvarig. Region Västernorrland har rätt att vid behov hämta tillbaka deponerad konst.

Ärendehantering

För samtliga ärenden som rör Region Västernorrlands konst ska konstansvarig kontaktas via intranätet under rubrikerna:

- Konst till offentlig lokal - översyn och omhängning av konst
- Konst till kontor
- Hantering av konst i samband med flytt eller stängning av verksamhet
- Trasig eller försvunnen konst

Ärenden samordnas och utförs utifrån prioritering, tillgång på lämplig konst för verksamheten och verksamhetens geografiska placering.

Gåvor och donationer

Gåvor och donationer till Region Västernorrland

Gåvor och donationer i form av konstverk, till Region Västernorrland, kan tas emot i enlighet med fullmäktiges policy *Avkastningsstiftelse och gåvor*. Gåvan ska vara villkorslös och som regel ska inga kostnader belasta Region Västernorrland vid verkets transport, montering eller underhåll.
Tjänstepersoner på Region Västernorrland kan ta beslut om att avstå från att ta emot gåvor av kvalitets- och förvaltningsskäl. Gåvor och donationer som accepterats märks upp och registreras i konstregistret med anteckning om givaren. Vid större donationer och gåvor tackas givaren skriftligt. Konst utan ägare som påträffas i Region Västernorrlands verksamheter kan inregistreras efter samma principer som för inköp av lös konst.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt från och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	2026-10-07	2026-10-07	430148 / Version 3

Gåvor och donationer från Region Västernorrland

Konsten i Regionen Västernorrlands verksamheter är en del av samlingen och köps in för att komma alla tillgodo, därför avslås alltid alla förfrågningar om att köpa eller få konst som gåva. Däremot kan Region Västernorrland överväga att donera svårplacerad konst som har ett musealt värde, till museum.
Fasta gestaltningar medföljer byggnaden vid eventuell försäljning, om inget annat avtalas.

Lån till utomstående

Att låna ut verk som ägs av Region Västernorrland till konstnärer, utställningsarrangörer och museer kan göras om det inte belastar regionen ekonomiskt eller innebär att ett utplacerat verk är borta en längre tid. Frakt och försäkring ska låntagaren stå för. Vid transport av ömtåliga konstverk ska företag anlitas som har vana att hantera värdefulla föremål. Utlåningen regleras och kvitteras genom underskrivet avtal.

Förvaltning, underhåll och förvaring

Konstregister och förråd

Region Västernorrlands konstinnehav och verkens placering administreras via ett konstregister. Inköpt konst fotograferas och registreras enligt fastslagna rutiner. Äldre konst fraktas kontinuerligt till konstförråd för bedömning, renovering och magasinering inför ny utplacering. Även nyinköpt konst magasineras tills utplacering är aktuell. Det finns centrala konstförråd i Härnösand samt konstförråd vid länets sjukhus. Den konst som ägs av Region Västernorrland ska förvaras och hanteras säkert för brand och stöld utifrån verksamhetens förutsättningar.

Inventering

Verksamheterna ska på uppmaning från konstansvarig inventera konsten utifrån sammanställd lista och bekräfta kontaktuppgift till konstansvarig person på enheten.
Inventeringar av konsten genomförs av konstansvariga utifrån årlig inventeringsplan. I samband med inventering uppdateras konstregistret och eventuella avvikelser följs upp. Efter inventering sammanställs en aktuell lista över konsten i verksamheten och en låneöverenskommelse upprättas mellan verksamhetschef och konstansvarig.

Ramning och underhåll

Konsten behöver regelbundet ses över och åtgärdas, in och omramningar görs kontinuerligt. Region Västernorrlands konst lämnas till upphandlade ramverkstäder vilka uppfyller krav på estetik, kvalitet och hållbarhet.
Vid underhåll och reparation ska om möjligt konstnären anlitas.
Konservator eller annan konstexpert kan anlitas för bedömning och för att åtgärda skador på unika verk. Kostnader för att återställa unika verka ska stå i relevans till verkets kvalitet och värde.

Utsortering och destruktion

Vissa typer av konst utsorteras för att den inte längre går att placera i Region Västernorrlands lokaler. Det kan röra sig om motiv som är skrämmande eller opassande utifrån dagens synsätt. Utsorterad konst förvaras i centrala konstförrådet.
Destruktion av konst görs vid skador som inte går att renovera. Destruktion kan också göras av verk som inte är original, så kallade reproduktioner/affischer.
Fasta gestaltningar kan ibland behöva tas ner vid ombyggnation, renovering eller rivning av byggnaden. Om konstverket inte kan återplaceras bör man i första hand sträva efter en ny placering. Om det inte är möjligt har Region Västernorrland rätt att sortera ut och avstå från att sätta upp konstverket igen.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt från och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	2026-10-07	2026-10-07	430148 / Version 3

Alla beslut om utsortering och destruktion ska göras av minst två sakkunniga tjänstepersoner från Region Västernorrland. Vid destruktion dokumenteras skadorna med foto och registreras i konstregistret. En sammanställning över destruerade verk delges årligen ansvariga politiker.

Stöld och skadegörelse

Konst bör alltid försäkras genom Region Västernorrland försäkring.
Vid skada eller stöld ska konstansvarig underrättas och rådfrågas om åtgärder. Stölder polisanmäls.

Sälja eller överlåta konst

Region Västernorrlands konstverk speglar olika tidsepoker och samlingen är ett konstnärligt och idéhistoriskt värdefullt material, på lokal och nationell nivå. Det är därför av stor vikt att samlingen hålls intakt och inga försäljningar eller överlåtelser får göras.

Avtal och upphovsrätt

MU-avtalet

Medverkans- och utställningsavtalet

Reglerar hur förhandling ska gå till och hur avtal ska slutas mellan konstnär och arrangör i samband med utställning. Det innehåller också hur konstnärer ersätts vid medverkan och utställning. Region Västernorrland följer MU-avtalet i enlighet med KROs rekommendationer.

Upphovsrätt

Region Västernorrland har avtal med Bildupphovsrätt i Sverige som företräder och ersätter svenska konstnärer i upphovsrättsfrågor.
Upphovspersoner har ekonomiska och ideella rättigheter. Med ideella rättigheter menas att verket inte får ändras eller göras tillgänglig för allmänheten i en form eller i ett sammanhang som är kränkande för upphovspersonens anseende eller egenart.
Ekonomiska rättigheter innebär bland annat att konstnärer har rätt till ersättning när deras verk återges i trycksaker, på intranät eller internet.

Referenser

KRO Rekommendationer Konstnärlig gestaltning
Avkastningsstiftelser och gåvor Landstingsfullmäktige 2011-11-23 §158
Riktlinje Direktupphandling Regionstyrelsen 2020-03-18
Upphovsrätt: https://bildupphovsratt.se/
MU-avtal: http://www.kro.se/mu-och-avtal

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt från och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2019-10-03	2026-10-07	2026-10-07	430148 / Version 3

Relaterad information

Direktupphandling
Inköpsstrategi
KRO Rekommendationer Kosntnärlig gestaltning
Medverkans- och utställningsavtal, MU-avtalet
Upphovsrätt